

UTKAST – ej på öppen remiss

Den här leveransen är **ett utkast** inom **Gemensamma grunder Ramverk för samverkan och ledning**. Denna text är **inte** på öppen remiss just nu.

Arbete pågår inom projektet vidareutveckling av Gemensamma grunder för att uppdatera leveransen. En slutgiltig uppdatering kommer i november 2024.

Har du frågor kring dokumentet innan det kan du höra av dig till samverkanledning@msb.se

Arbetsätt för att arbeta med normer inom samverkan och ledning

Fem verktyg för att förändra, lyfta fram och synliggöra normer

Vi ska alla arbeta för att skapa nya normer som lyfter ett mer inkluderande arbetsätt vid hantering av samhällsstörningar i fredstid och under höjd beredskap.

Detta arbete kräver både verktyg och rutiner för att lyfta frågor om normer. Dessutom måste normerna vara möjliga att granska. För att det ska vara möjligt får vi varken låta normerna vara dolda eller "självklara".

Både våra vägval och våra normer ska grunda sig på aktiva beslut, en tydlig plan och på en uttalad och förankrad prioritering.

1. Våga ifrågasätta osynliga normer och uttala de som hittills är outtalade

Ett verktyg för att lyfta fram och synliggöra normer är att göra outtalade normer uttalade. I praktiken kan det handla om att

- **ge utrymme för kritiska eller obekväma frågor** som utmanar hur det brukar vara i en hantering av samhällsstörningar
- **utmana vaga eller till synes inkluderande sätt att prata om saker**, till exempel kan hur vi pratar om samverkan lätt dölja att det i praktiken bara är vissa aktörers idé om samverkan som accepteras.

Gemensamma grunder – Ramverk för samverkan och ledning

Syftet med detta stödmaterial är att ge stöd i att hantera begränsande normer inom samverkan och ledning.

Läs mer om normer inom samverkan och ledning i den Konceptuella grunden.

2. Skapa nya, inkluderande, normer

Ett normkritiskt perspektiv handlar inte att vi ska göra oss fria från normer. Det handlar om att vi ska arbeta för att göra normer mer inkluderande. Det handlar om att börja utmana de normer som begränsar och försvårar möjligheter att skydda samhället och dess skyddsvärden. Därmed kan vi använda ramverket Gemensamma grunder för att sätta en ny ordning av inkluderande normer. Till exempel genom att vi

- uppmärksammar vilka normer som hindrar
- bestämmer vilka normer som ska röjas ur vägen
- riktar fokus mot vad vi ska ta fram.

3. Förändra normer genom handling

Det är viktigt att betona att normer framför allt förändras av vad vi gör, alltså av våra handlingar. För normer förändras inte bara av det vi säger.

Ett sätt att skapa nya inkluderande normer är att bjuda in en bred representation av aktörer för att möjliggöra delaktighet. Det är också viktigt att skapa bättre förutsättningar för mer ovana eller okända aktörer, så att dessa faktiskt får inflytande och ett ”verkligt” deltagande – inte bara på pappret. Detta kan vi göra genom att ställa konkreta frågor (se några exempel i faktabladet ”Frågor som uppmärksammar skeva maktförhållanden” som du hittar under Arbetsätt i ramverket).

Exempel på att agera makt- och normkritiskt:

- **att göra en aktörsanalys** för att se vilka samhällsaktörer (inklusive privata aktörer) som bidrar till att bevara samhällets skyddsvärden
- **bjuda in dessa samhällsaktörer till dialog** för att diskutera hur vi gemensamt kan hantera den aktuella frågan så att vi fångar upp deras perspektiv, behov och möjlighet till agerande.

4. Synliggör konflikter mellan olika perspektiv och olika etablerade normer

Det gör att vad som uppfattas som en akut sårbarhet för en aktör kan vara en vardaglig sårbarhet för en annan, beroende på den makt de har i vardagen – inte minst ur ett jämlikhetsperspektiv – och hur ofta aktören kommer i kontakt med kriser i sin vardag.

Vi ska vara medvetna om att konflikter och friktioner uppstår mellan olika perspektiv och etablerade normer. Konflikter mellan perspektiv är nämligen inbyggt i själva systemet – som en del i vad som ska hanteras, snarare än något som stör eller kommer i vägen. Konflikter mellan perspektiv är en förutsättning för att identifiera behov och göra prioriteringar.

En konflikt om vad som ska prioriteras kan handla om att förtydliga olika positioner i relation till samhället – inte om oförståelse. Konflikter mellan perspektiv kan behöva hanteras både under förberedelser till hantering och under den faktiska hanteringen.

5. Tänk normkritiskt när allmänheten är målgrupp för krishanteringen

Eftersom olika invånare har olika förutsättningar och behov behöver vi tänka normkritiskt – utifrån ett annat perspektiv – när vi hanterar samhällsstörningar som berör invånarna i vårt samhälle. När vi planerar för åtgärder som är riktade mot att lösa allmänhetens behov har vi både de sju diskrimineringsgrunderna¹ och barnrättsperspektivet som vägledning för vilka perspektiv som är viktiga att vi tar hänsyn till.

¹ <https://www.do.se/kunskap-stod-och-vagledning/fragor-och-svar-om-diskriminering/diskriminering/vilka-ar-diskrimineringsgrunderna> (hämtad 27 feb 2024)

